

Proiectarea socială integrată – contribuție la definirea modelului social al Europei unite

Prof .Univ. Dr. Ștefan Buzărnescu¹
*Universitatea de Vest din Timișoara
Facultatea de Sociologie și Psihologie*

Sursa: Revista Inovația Socială nr. 2/2010 (iulie-decembrie) pp. ...

URL stabil: <http://inovatiasociala.ro/index.php/jurnal/article/view/66>

Publicată de: Institutul de Cercetare a Calității Vieții

Revista Inovația Socială este o revistă online creată în cadrul proiectului „Inovația Socială - Factor al dezvoltării socio-economice”, proiect coordonat de Prof.dr. Cătălin Zamfir în cadrul Institutului de Cercetare a Calității Vieții. Această revistă utilizează politica liberului acces la conținut, pornind de la principiul conform căruia cercetarea deschisă publicului sporește schimbul global de cunoaștere. Inovația socială este o revistă electronică pe care cititorii o pot urmări pe măsură ce este scrisă și pe care o pot scrie ei înșiși. Revista va avea o apariție bianuală, dar fără a avea o dată de apariție, ci un interval în care este scrisă. Astfel, în lunile ianuarie-iunie 2009 va fi scris primul număr. În perioada respectivă, pe platforma online vor fi publicate în timp real contribuțiile și dialogurile generate între cititori și contribuitori.

Prin accesarea articolelor din arhiva Revistei Inovația Socială indicați acceptarea termenilor și condițiilor de utilizare care sunt disponibile la adresa <http://www.inovatiasociala.ro/> care indică, în parte, faptul că puteți utiliza copiile articolelor doar pentru utilizare personală, necomercială. Vă rugăm să contactați redacția pentru alte tipuri de utilizare la adresa contact@inovatiasociala.ro.

Orice copie a materialelor din Revista Inovația Socială trebuie să conțină aceeași notă de drepturi legale, așa cum apar acestea pe ecran sau tipărite.

Proiectarea socială integrată – contribuție la definirea modelului social al Europei unite

Prof .Univ. Dr. Ștefan Buzărnescu

Rezumat:

Demersul de față lansează în circuitul științific un punct de vedere asupra riscului de derapaj spre mimetism metodologic în abordarea problemelor sociale sub trendul globalizării (și) din perspectiva unilaterală, chiar exclusivistă, a economicului, care nu duce de facto nici la măsurarea lor reală și nici la abordarea lor corectă.

În replică, propunem o abordare nuanțată, cu focalizare pe aspecte de specific, valori și experiențe naționale/locale de succes, oferind exemplul experimentului reușit de interculturalitate din partea românească a fostului Banat istoric.

Pledăm pentru utilizarea indicatorilor sintetici ai creșterii economice, respectiv folosirea dinamicii ocupării populației pe cele trei sectoare, o metodologie mai adecvată pentru perspectiva socială de abordare, în registru comparat, a nivelului de dezvoltare a țărilor în cel mai imediat prezent și în perspectivă istorică.

Cuvinte cheie: creștere economică, trendul globalizării, indicatori sintetici, interculturalitate, dezvoltare strategică, reformă structurală.

Ca replică la documentele publicate de EURISPES - National Working Group² în care este pusă în discuție exclusivitatea perspectivei economice în evaluarea nivelului de dezvoltare a societății contemporane (conceptul tradițional de creștere economică), dorim să formulăm următoarele observații cu convingerea că și punctele noastre sunt discutabile/contestabile:

a) utilizarea conceptului de Gros Domestic Product (G.D.P.) în mediile academice americane începând cu anii '60 ai secolului al XX-lea ca expresie a tuturor indicatorilor economico-sociali ai unei comunități, cu obiectivul expres de a oferi o explicație persuasivă asupra resurselor identitare ale „statului bunăstării generale”³ (conform), dincolo de valențele sale inerent propagandistice, a relevat limitele demersului analitic chiar și pentru stilul de gestionare a problemelor sociale americane. Din această cauză, experții europeni (Pietro Merli Brandini, Rome, oct. 2009; Rome, December, 2009; Carlo Caldarini, Brussels, Nov. 2009; G. Alvaro, R. Guardini, Rome, Dec. 2009) au subliniat că toți **acești parametri cantitativi** ne oferă, în cel mai bun caz, o **fenomenologie a reprezentărilor economice despre realitatea socială** a cărei dezvoltare este dependentă și de alte resurse identitare, pe de o parte, iar pe de altă parte trebuințele umane exced variabilele exclusiv economice, fiind mult mai diverse și complexe. În acest sens, adăugarea altor indicatori (coeziunea socială, echitatea socială, HDI-human development index, HP 1 și HP 2 - indicatori relativi la sărăcie, GDI și GEM - indicatori referitori la diferențele de gen, ș.a.) au relevat aceleași limite în definirea unor criterii valide pentru compararea nivelurilor de dezvoltare (și) a

2 „G.D.P. and beyond”, Communication „GDP and beyond: measuring progress in a changing world ” from the European Commission to the European Parliament and the Council No. 433, 20th august 2009,

3 **The Social Welfare Forum**, 1968, Published 1968 for National Conference on Social Welfare by Columbia University Press, New York and London, **Mary Houk**, Chairman, Editorial Committee

țărilor europene aflate acum la ora unor **oportunități cu adevărat istorice** după prăbușirea, prin implozie, a experimentului bolșevic: **complementarizarea bunelor practici ale economiei de piață (din țările „capitaliste”) cu unele reușite** ale aspectelor sociale ale fostelor state socialiste care au dus la extrem componenta socială a dezvoltării planificate punând pe plan secund calitatea vieții, dar care, în prezent, după ce au optat pentru modelul occidental de dezvoltare descoperă că mitologia unui Occident în același timp prosper și creativ sub aspect istoric nu se regăsește în eforturile practice de reeuropenizare a Europei, ci doar într-o retorică de tipul logocrației (Ceslaw Miloș) producătoare de noi repere cvasiutopice pentru înnoirea tipului de societate și de metabolism decizional la scara viitoare Europe unite (din care Elveția refuză să facă parte, iar Serbia nu este primită, deocamdată, nici la tratativele de preaderare).

O societate vertebrată pe o **conomie socială de piață** pare o perspectivă nu doar hermeneutic mai productivă, ci și pragmatic superioară continuării vechilor dezbateri focalizate pe propunerea altor indicatori descriptivi, prin prelungirea componentei analitice a demersului tradițional; mai ales dacă luăm în considerare indicatori aproape incompatibili din țări cu mentaluri colective fundamental diferite și cu modele culturale greu comparabile (exemplu: ceea ce este prag al sărăciei în țările sudsahariene este total diferit de pragul sărăciei din țările Vest-europene, care au promovat și ele programe de combatere a sărăciei).

Cât privește problema unor „superindicatori” pentru care pledează Antonio De Chiara (Rome, Nov. 2009), chiar dacă în manieră interogativă, nu ne poate conduce decât spre un faliment epistemologic cert, GDP (PIB) fiind „cea mai stupidă unitate de măsură inventată de economiști” (Morgestern, 2008), acest parametru „măsurând orice, cu excepția a ceea ce face ca viața să fie trăită, în adevăratul sens al cuvântului viață” (Robert Kennedy, Kansas University, 1968). L-am citat pe fostul președinte al SUA pentru a argumenta că și unii americani care au crezut, probabil, în sintagma „statului bunăstării generale”, consideră că acest obiectiv devenit, deja, istorie în America zilelor noastre, nu mai poate fi un instrument credibil epistemologic și util din punct de vedere pragmatic pentru a mai continua dezvoltarea, pe coordonate analitice, a unor noi indicatori de „creștere economică”.

Antonio De Chiara are perfectă dreptate: indicatorii tradiționali ai creșterii economice și-au trăit potențialul hermeneutic și timpul lor a trecut... este momentul să găsim alte sisteme conceptuale și **noi paradigme** care să integreze factorii creșterii economice cu alți parametri fără de care condiția umană rămâne insuficient definită. „Creșterea economică” este un factor fundamental al dezvoltării unei comunități, dar nu este singurul; este necesar, dar nu și suficient.

Dar, dacă acceptăm această perspectivă de interpretare, o întrebare tot mai stăruie: cu ce grilă, mai puțin contestabilă, putem evalua, comparativ, nivelul de dezvoltare al țărilor în **societatea civilizației tehnologice**—care este **ipostaza actuală a omenirii** ?

Din punct de vedere operațional indicatorii cantitativi implică riscul multiplicării lor la infinit, iar sub raport epistemologic ei sunt cu desăvârșire fuzzy implicând un alt risc de natură hermeneutică și logică: vom ajunge să comparăm lucruri care ontologic sunt greu comparabile sau chiar incomparabile. În logică acest lucru se numește paralogism și ne situează în afara adevărului.

În concluzie, nu multiplicarea, ci simplificarea, în sensul reducerii numărului indicatorilor, se impune ca imperativ major.

Schimbarea de paradigmă a dezvoltării globale, ca urmare a eșecului experimentului bolșevic, necesită o nouă strategie relațională la nivel civic protejată normativ de o nouă cultură organizațională și o nouă cultură instituțională la nivel atât micro, cât și macrosocial. Simpla exportare a modelului occidental în partea orientală a Europei postcomuniste, după două decenii, ne demonstrează că nu este o soluție strategică, ci doar o tactică preponderent ideologică.

Ca europeni, ne este foarte clar că vehicularea conceptului de societate occidentală ca identitate monocoloră cu doar puține nuanțe, dar reprezentativă sub raportul unor performanțe calitative pentru profilul său la nivel planetar nu este decât un stereotip tot mai frecvent contestat de noile economii emergente, din proximitatea continentului nostru, care au preluat multe din trăsăturile vechiului europocentrism (valorile clasice ale Europei).

Acest aspect complică și mai mult tentativa de definire a vreunui ipotetic „sens ireversibil” al mișcării istorice relevând un alt adevăr greu contestabil: după ce secole întregi Europa a diseminat, la nivel planetar valorile sale, sub pretextul „civilizării” popoarelor (eufemistic numit în manualele de istorie „marile descoperiri geografice”), în prezent Europa nu-și mai aparține sieși, procesul de integrare paneuropeană fiind, în fapt, un proces al regăsirii de sine a Europei, și o încercare de depășire a crizei sale de identitate.

Copierea mecanică a modelelor occidentale de către țările postcomuniste și mimetismul instituțional, au generat „bovarismul instituțional” (Ștefan Buzărnescu, 1998) și se dovedește a fi o non-soluție chiar în aria Europei reunite după căderea cortinei de fier. Din această cauză însuși conceptul de societate contemporană este în criză, mișcarea istorică nemaiputând fi abordată prin prisma unui referențial unic; ceea ce acoperă **conceptul de societate contemporană** este, în fapt, o **realitate în curs** care se constituie prin integrarea funcțională a alternativelor, complementarităților și diversităților producătoare de ethos și de comportamente manageriale. Societatea contemporană rămâne, deci, o unitate în diversitate, în care decalajele grevează aspirațiile forurilor internaționale de a opera cu o singură categorie de concepte strategice și cu un set unic de metode.

Pe de altă parte, diversitatea deconcertantă a problematicii reale impune trecerea la regândirea raportului dintre dezvoltare, modernizare, modernism, modernitate, postmodernitate.

Un risc subsidiar, sub acest aspect, îl constituie confundarea modernizării cu cosmopolitismul structural, care se traduce, la nivel macrosocial cu kitsch-ul instituțional. Experiența de pe alte meridiane a demonstrat că acest kitsch instituțional, mai devreme sau mai târziu, a fost respins de un mental colectiv autohton fundamental diferit. În calitate de europeni, chiar la scara timpului istoric care, de obicei, este mai îngăduitor cu erorile omenești inevitabile, nu ne mai putem permite să repetăm a învăța din greșeli. Ca internauți, alfabetizați la nivelul culturii de internet, putem învăța prin transferul de know-how decizional, preluând selectiv doar ceea ce este în compatibilitate cu capacitatea de învățare a fiecărei țări în parte, implicându-ne astfel în redefinirea conceptului de dezvoltare printr-o nouă cultură a participării promovată de parteneriatul cooperării transfrontaliere, inevitabile în procesul de globalizare.

În momentul actual în care globalizarea (termen preferat de americani și anglofoni, spre deosebire de francezi care utilizează termenul de mondializare), cu practicile sale aferente, promovate ostentativ la scară planetară, generează panică de status cultural la nivelul segmentelor de opinie, iar la nivel comunitar dă naștere la afilieri protecționiste și se înmulțesc vocile care o aseamănă cu un nou fundamentalism (cu nimic mai puțin agresiv decât cel islamic!), sunt foarte

bine-venite întrebări de genul: globalizarea trebuie acceptată ca americanizare galopantă a planetei? Este, cumva, o nouă formă de neocolonialism la scară planetară? Crizele identitare, provocate deja, nu sunt suficiente argumente care pledează pentru „punerea în paranteze” (Edmund Husserl) a americanocentrismului ca unică opțiune de management macrosocial? Pot fi trecute pe plan secund nostalgiile imperiale ale defunctelor imperii, indiferent cât de mult ar fi durat ele și cu ce efecte geopolitice și-ar fi încheiat episodul istoric al dominației lor?

Din studiile redactate pe această arie tematică ⁴se desprinde o singură concluzie: esența globalizării este eminentemente integraționistă, bazată pe ipoteza generalizării galopante a prosperității americane, și este percepută tot mai mult ca identică cu „vechile războaie civilizatoare” care, în istoria umanității, nu au făcut decât să mențină grave polarizări social-economice și multisekulare crize identitare.

Disociindu-se cu luciditate de accentele ideologice ale triumfalismului globalizării, pe care-l denunță ca „un mit al postmodernității”, Jerome Binde⁵ atrage atenția asupra „*angoaselor care emerg din incertitudinile identitare*” provocate de metisarea programatică a modelelor culturale, diferite de modelul cultural american. Hibridarea culturală și etnică, genocidul cultural, refacerea cultural-ideologică a marilor piețe imperiale (Francois Ruegg, 2001), tirania și monopolul multinaționalelor care domină piața informațiilor, un peternalism fără patern – sunt doar câteva sintagme care stau la baza unor replici articulate analitic la adresa „personajului invizibil – *mondializarea* – despre care noi nu știm dacă este actor sau autor al unei drame al cărui scenariu nimeni nu-l cunoaște” (Jerome Binde, 2000).

b) În acest context, în care proiectul de reconstrucție paneuropeană a-nregistrat, deja, rezultate remarcabile la mulți parametri proiectați, interculturalitatea se relevă a fi conceptul cheie în continuarea pragmatică a procesului. Aceasta, în primul rând, pentru faptul că Europa valorilor nu acoperă, încă, Europa geografică. Din această cauză, integrarea în structurile euroatlantice, ca secvență care nu poate avea alternativă, impune acceptarea interculturalității ca pe un nou standard în completarea standardelor economice, instituționale și democratice, general-acceptate.

Comutarea accentului de la competiție, la cooperarea în aria unui parteneriat pragmatic se dovedește, astfel, o nouă provocare nu numai pentru țările „candidate”, ci și pentru cele membre, și chiar pentru țările care se află acum în intervalul de autoritate al lideranței construcției paneuropene. Pe aceste coordonate, imperativul reformării structurale (focalizat exclusiv pe țările post-comuniste) pune pe picior de egalitate **toate** țările viitoare Europe unite, deoarece comunitatea europeană nu poate fi decât o unitate în diversitate; deci, interculturală. Or, sub acest aspect, țări mici (Elveția) sau medii recent aderate (România) au o experiență remarcabilă în gestionarea pragmatică a unității în diversitatea din interiorul propriilor granițe, care merită a fi cunoscută, studiată și chiar considerată ca performanță relativă în construirea unui posibil sistem de referință pentru metisajul intercultural la nivel european.

Iată de ce interculturalitatea impune regândirea integrării ca relație biunivocă: nu doar de la Vest la Est, ci și reciproc.

Transferul unilateral de la Vest la Est a creat bovarismul instituțional, definit ca mimetism managerial prin copierea mecanică a modelelor occidentale

4 Corrado Gini: *Apparent Progress and Real Progress of National Income in Western Societies*, Rome, 30 May, 1957; *Proceedings of the XVII Conference of SIS – Italian Society of Statics*, Rome, 1958

5 *Les clés du XX-eme siècle*, UNESCO, Editions le Seuil, 2000

și grefarea lor pe un mental colectiv fundamental diferit, cu efecte contraproductive pentru majoritatea țărilor postcomuniste. Experimentul social, de acest tip, nu mai poate continua, deoarece conservă decalaje structurale și generează noi asimetrii, nu numai la nivel continental, ci și intercontinental.

În replică, preluarea selectivă a performanțelor exogene și asimilarea în practica managerială endogenă numai a elementelor compatibile structural (exemplu: Japonia) au generat inovarea paradigmatelor de raportare performanță la problematica reformării structurale a spațiului social.

Diversitatea acestor experiențe impune regândirea spațiului social ca experiment social aflat în desfășurare, în sfera căruia toate performanțele sunt inclusive.

Exclusivismul Marilor Puteri, focalizat pe conservarea și redefinirea (rafinarea) discriminărilor, nu mai poate fi o tendință acceptabilă, pe termen lung, în interiorul unei democrații potențial planetare ca rezultat al globalizării – proces în care integrarea europeană pare a fi doar o secvență.

Dincolo de retorica unionistă, practica economică a integrării relevă intențiile „refacerii marilor piețe imperiale” (Francois Rugg, 2001) care pentru noii actori, fără „trecut imperial”, sunt percepute ca etape discrete, dar sigure, în perspectiva „neocolonizării” economice a Europei.

Acest subiect, deși tabu deocamdată și despre care se tace pudibond, nu este lipsit de importanță sociologică și nici de deferență față de „cei mari”, dacă luăm ca premisă normele democrației de tip occidental.

Redescoperirea valențelor explicative și hermeneutice ale interculturalității, ca resursă practic inepuizabilă a coeziunii sociale, constituie singura instanță de reflexie colectivă pentru identificarea unor noi instrumente de construire a unei lumi în care diferențele să nu mai fie privite ca handicap, ci ca potențial valoros pentru un nou tip de unitate în diversitate.

Interculturalismul definește **ipostaza dialogală a culturilor** prin intrarea în rezonanță a diferențelor, în timp ce **multiculturalismul** se focalizează pe **conservarea identitară a diferențelor**.

Din studiile noastre transfrontaliere (Banatul românesc, un exemplu de interculturalitate, Timișoara, 1999; Ștefan Buzărnescu, Timișoara Interculturalitatea Banatului românesc, 2008), am formulat concluzia că partea românească a Banatului istoric poate fi un exemplu de interculturalitate, replicabil la nivel, cel puțin, european cu o singură condiție: să fie cunoscut la adevărații săi parametri și dincolo de stereotipuri sau nostalgii imperiale.

Când va face parte și Serbia din UE, este posibil să dispară acest aspect deoarece euroregiunile vor face inoperabile concepte precum minoritate sau majoritate etnică, operându-se cu un singur concept: conceptul de cetățenie europeană.

Ca replică la multe distorsiuni puse în circulație de politicienii rău intenționați, chiar din rândul unor minoritari, amintim spusele unui expert al problemei: „*este necesar să distingem, în țesătura densă a evoluției, zgomotele parazite care vor dispărea în uitare, de muzica noilor valuri care poartă în ele germenii reali ai schimbării*” (J. Binde).

A fi **eurofil**, aici și acum, presupune a ști **să ne proiectăm toate valorile** noastre **în circuitul mondial de valori**, plecând de la procentul de europenism pe care ni-l conferă originalitatea mentalului nostru colectiv.

„Valorile nu au frontiere, iar frontierele nu vor mai avea valori (geografice) de apărut în viitoarea Europă unită”. Și dacă globalizarea se va dovedi „sens ireversibil” al societății umane, între condiția de cetățean al lumii și cetățean al unui stat anume, cetățenia europeană nu poate fi evitată pentru noii aderați la UE.

La nivel global, metisajul dintre noul europocentrism, americanocentrism, niponocentrism sau sinocentrism ar putea avea ceva de învățat, la altă scară, desigur, și din metisajul reușit al interculturalității Banatului românesc.

Ca soluție, epistemologic satisfăcătoare, care poate surmonta, în aceeași măsură, diversificarea deconcertantă a indicatorilor, cât și compararea unor segmente incomparabile ale comunităților umane, propunem optimizarea unei grile clasice din literatura sociologică la baza căreia se află **criteriul distribuției populației ocupate** pe cele trei sectoare: **primar** (resursele disponibile de energie și producția agricolă exprimată în calorii), **secundar** (totalitatea ramurilor prelucrătoare), **terțiar** (totalitatea serviciilor de care dispune comunitatea în speță, la momentul respectiv); grilă pe care o prezentăm mai jos:

Fazele de dezvoltare	Ordinea sectoarelor – ca pondere a populației ocupate		
	Loc I Loc III		Loc II
Înainte de industrializare	1 (primar) (sec.)	3 (terțiar)	2
La începutul industrializării	1	2	3
Nivel mediu de dezvoltare	2	1	3
Țări dezvoltate industrial	2	3	1
Țări post-industriale	3	2	1

Se observă că deplasarea spre terțiar în spectrul procentului de ocupare a populației active este un indicator suficient de relevant pentru gradul de dezvoltare și maturizare funcțională a structurilor sistemului social, confirmând că sensul și scopul întregii dezvoltări este și trebuie să rămână calitatea vieții, conceput în care parametrul economic este fundamental, dar nu poate fi exclusiv în definirea gradului de dezvoltare al unei țări, deoarece stocul de învățământ pe cap de locuitor, de exemplu, nu încapă în atât de invocatul GDP, așa cum este definit până în prezent.

Dacă ceilalți indicatori, cu conotație exclusiv economică, pentru a argumenta comensurabilitatea creșterii economice în registru comparativ rămân mereu discutabili, **gradul de ocupare a populației active pe cele trei sectoare**, constituie un **criteriu obiectiv** deoarece relevă faptul că în domeniile care asigură resursele materiale de existență ale comunității în speță, sunt necesare efective mai mici de actori (angajați), disponibilizații fiind absorbiți de sectorul serviciilor. Iată cum putem avea o **radiografie a unei economii funcționale de piață** capabilă să îmbine criteriile eficienței economice cu exigențele componente sociale, respectiv să gestioneze dezvoltarea globală fără spectrul șomajului (sau al „subocupării forței de muncă” cum ar spune mai elegant John M. Keynes).

Modelul social nu presupune, deci, **socializarea proprietății** și etatizarea obligatorie a spațiului social, cum panicard se agită adepții acumulării primitive a capitalului la scară planetară prin sinergia de profil a multinaționalelor sprijinită de puterea politică și militară a Marilor Puteri. (Am dorit să evit orice nuanță ideologică, dar vehemența vocilor acestor „apostoli ai globalizării” demonstrează că acum se petrece - păstrând proporțiile comparației - cam tot ceea ce se întâmpla în urmă cu sute de ani la scară regională sau continentală când, pretextul descoperirilor geografice a fost folosit pentru acapararea de teritorii, de influență și de putere politică).

Mutațiile structurale, acumulate istoric, ne determină să ne asociem profesorului Karl Steinbeck care apreciază că *societatea este greșit programată*, fapt pentru care viitorul trebuie construit, modelat, prin prisma a trei specii de informație :

1. **Proгноzele propriu-zise** - prezintă premisele cele mai probabile rezultate din anticiparea cognitivă;
2. **Proiecțiile** - alternative ale dezvoltării viitoare;
3. **Planurile** – adaugă mijloace de putere în vederea înlăturării unei anumite proiecții considerate optime.

Imperativul care se deschide, continuă profesorul, este **reprogramarea conștiinței umane**, în perspectiva reconstrucției globale a relațiilor sociale. O nouă, viitoare ordine mondială, va trebui mai întâi concretizată într-o nouă ordine tehnologică și o nouă ordine informațională. De fapt, tocmai revoluția informațională va fi revoluția autentică și imperios necesară de care are nevoie omenirea pentru a ieși din decalajele care generează tensiunile și contradicțiile prezente.

Un nou concept al dezvoltării arată că, alături de **ecosistemul** natural al Terrei și de **metasistemul** tehnic al lumii contemporane, **va trebui să apară și un sociosistem global în care componentele economice, logistice și sociale să se îmbine cu variabilele psihologice și cu managementul competențelor sociale**. Existența umană are nevoie de o **nouă premisă ecosistemică** în plan pragmatic, iar în plan epistemic, de o **nouă paradigmă**. Reconstrucția spațiului social contemporan în conformitate cu valorile civilizației tehnologice impune, **în mod obiectiv, trecerea la această nouă paradigmă**.

Spațiul social fiind obiectivare instituționalizată a muncii, sub impactul celor trei revoluții științifico-tehnice, noile componente ale muncii au generat noi tehnologii, care impun rearticularea lor într-o **nouă concepție asupra muncii**. Aceasta, la rândul său, determină inovarea neîncetată a formelor de organizare a producției și, într-un plan mai general, a întregii societăți.

În acest context, inovația socială intră în rezonanță cu inovația științifică și tehnică. Astfel, dacă inovația științifico-tehnică valorifică superior rezultatele cumulate ale științei și tehnicii din toate timpurile până în prezent, **inovația socială** asimilează creator valorile perene ale umanismului, articulând **un mod nou de a fi al omului în lume**.

Încercând o clarificare a „filosofiilor viitorului” Eleonora Massini, precizează că nu poate exista o determinare absolută în problematica viitorului „al cărui nivel de incertitudine poate fi doar circumscris sau redus prin diferite tehnici, astfel încât diferitele abordări sunt și nu pot fi decât alternative”.

În al doilea rând, „prin studii asupra viitorului se înțeleg: *studii despre viitor*, întemeiate mai ales pe creativitate;

- studii despre viitor cu caracter de *extrapolare* bazate pe cunoașterea trecutului și prezentului;

- *studii prospective* despre viitor în care esențiale sunt opțiunile și direcțiile de acțiune”.

Analizând profilul teoriilor moderne prin raportare la clasicii problemei, autoarea distinge **trei moduri de raportare la viitor** în funcție de raportul dintre probabil, posibil și dezirabil:

a) *primul* mod pleacă de la necesitatea de a influența eficient schimbarea rapidă prin stăpânirea sensului mutațiilor și se bazează pe deviza „*ceva este în curs de schimbare*”. În această accepțiune, datele trecutului și prezentului, (FACTA) deschid calea posibililor și, dintre aceștia, a probabililor. Acest mod a caracterizat „epoca prognozelor” în vogă în anii '60 ai secolului al XX-lea .

b) *al doilea*, privind eforturile de a face ca „posibilii și probabilii să devină convergenți cu dezirabilii”, are ca deviză „*ceva trebuie să se schimbe*” și s-a concretizat în: 1) *anticipări* cu caracter predominant normativ; 2) *utopii* = viitor dorit dar nerealizabil; 3) *eutopii* = viitor dorit și realizabil; 4) *distopii* = viitor nedorit, dar realizabil;

c) *al treilea*, ca sinteză a primelor două, propune crearea proiectului prin relaționarea posibilului și probabilului pe baza alegerii neechivoce a dezirabilului, respectiv prin operaționalizarea, în sens sociologic, a opțiunilor valorice comunitare. Deviza care îl legitimează este „*ceva se poate schimba*”.

Ca „domeniu al incertitudinii” viitorul este gândit în calitatea sa de sistem deschis, despre care nu putem formula judecăți de valoare bazate pe „cunoștințe”, ci doar formula „conjecturi” (asertiuni probabile), după cum apreciază B. de Juvenel, autorul termenului de „futuribles” (viitori possibili). Perspectiva pluralistă asupra viitorului permite depășirea viziunilor fataliste sau unidimensionale asupra dezvoltării.

În acest sens, Johan Galtung definind conceptul de „realitate potențială”, avertizează că valoarea construcțiilor despre viitor nu trebuie judecată după modul în care prezic „cum va fi viitorul” în amănunt, ci după modul în care oferă „posibilități ca aceste realități potențiale să fie descoperite și create”, iar Mircea Malița consideră că proiectul este valoarea cheie în raport cu care se măsoară necesitățile și urgențele”.

Un aport prețios avem și din partea logicii, prin conceptul de „viitori contingenți”, prin care se desemnează că faptele viitoare rămân nedecise sub aspectul valorii lor de adevăr, spre deosebire de cele prezente și trecute care se supun principiului terțiului exclus, fiind fie adevărate, fie false.

Dincolo de aproximările teoretice, deși viitorul a declanșat pasiuni pentru construirea chiar a unei științe a viitorului (care excede obiectivele prezentului studiu), importante sunt resursele identitare ale comportamentelor atât cele focalizate pe anticiparea evoluției, cât și pe evaluarea corectă a „creșterilor” structurale a spațiului social, fără ingerința ideologiilor; totdeauna partizane.

Producția de noi comportamente, care să amplifice *fondul socializant*, este scopul spre care civilizația tehnologică avansează generând neîncetat transformări structurale.

Din aceste aspecte derivă imperativul trecerii la o **proiectare socială integrată a spațiului** social, modelul social fiind singurul obiectiv care poate articula globalizarea cu cultivarea resurselor identitare ale fiecărei comunități etnico-sociale.

Avem în vedere faptul că economia de piață a dat, până acum, maximum din ceea ce putea să dea: creșterea economică prin exclusivismul profitului (stabilitatea financiară), cu prețul creșterii șomajului.

Ca oameni de știință, suntem convinși că soluția nu poate veni decât de la cercetarea socială ca premisă pentru re-proiectarea structurală a spațiului social global. **Viitorul** este o **cauză mult prea importantă pentru a-l lăsa pradă incertitudinilor prezentului**. Spațiul unic al cercetării științifice europene de care beneficiem din august 2004 ne conferă oportunitatea unor întâlniri ideatice care pot fi, cu adevărat istorice; trebuie doar să avem voința necesară.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Andreescu Gabriel, Adrian Severin, „*Un concept românesc privind viitorul Uniunii Europene*, Editura Polirom, Iași, 2001

- Alvaro, G., Guarini, R., „*Eurispes. Basic Document*, ” University La Sapienza, Rome, 2009
- Antonio De Chiara, „*Eurispes. Traditional Indicators of Economic Growth Have Done Their Time?* ”, Rome, 2009
- Brumstein Ingrid, „*Le pouvoir dans les organizations; masques et nuances*”, Edition I Harmatan, Paris, 1996
- Buzărnescu Ștefan, „*Bovarismul instituțional și reforma românească*”, Editura Augusta, Timișoara, 1998
- Buzărnescu Ștefan (coord), „*Interculturalitatea Banatului românesc*”, Editura de Vest, Timișoara, 2008
- Buzărnescu Ștefan, „*Sociologia conducerii*”, Editura de Vest, Timișoara, 2008
- Gomez Bahillo, „*Sociedad, Instituciones, Organizacion*”, Edigo Editorial, S.L., 1998
- Massini Eleonora, „*Fondamenti filosofici et etici della metodologia previsionale*” (colab.), France, Angeli, Editore Milano, 1989
- Naisbitt, John, „*Megatendințe, megatraume; zece noi direcții care ne transformă viața*” (traducere), București, 1981
- Nicolescu Ovidiu, „*Paradigme ale cunoașterii societății*”, Editura Humanitas, București, 1990
- Nicolescu Ovidiu, „*Managementul întreprinderii în condițiile economiei de piață*”, București, 1992
- Ruegg, Francois, „*La Est nimic nou*” (traducere), Editura Eurostampa, Timișoara, 2001
- Zamfir Cătălin, „*Politici sociale*”, Editura București, 2003
- Zamfir Elena, „*Cultura relațiilor interpersonale*, Editura București, 1982
- Zamfir Cătălin, „*Satisfacerea participării ca problemă socială*”, Viitorul social, nr. 4/1972
- Zamfir Cătălin (coordonator), „*Ghidul dezvoltării durabile*, ICCV, Academia Română, București, 2009